

Miljösamverkan
Sverige

Verksamhetsplan 2026–2028

Beslutad av styrgruppen den 12 juni 2025

Länsstyrelserna

Titel: Verksamhetsplan 2026–2028

Datum: 2025-06-12

Deltagande myndigheter: Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Jordbruksverket
samt Havs- och vattenmyndigheten

Webbplats: www.miljosamverkansverige.se

E-postadress: miljosamverkansverige@lansstyrelsen.se

Innehåll

Verksamhet 2026–2028	4
Strategiska mål för perioden 2026–2028	4
Handläggargstöd.....	5
Tillsynskampanjer	5
Utvecklingsprojekt	5
Händelsestyrda projekt.....	5
Budget 2026–2028.....	8
Bemanningsplan.....	9
Inlämnade projektförslag till år 2026.....	10
Samsyn om inventeringskrav vid nyetablering av miljöfarlig verksamhet.....	10
Handläggargstöd för inrättande av vattenskyddsområde	13
Rutin för kontrollprogram.....	15
Verktyg för att fastställa om avfallet är farligt avfall	17
Tillsyn och provning av elnätskoncessioner	19
Starttillsyn – Ny tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	21
Nationell tillsynsvägledning för havsbaserad vindkraft	23

Verksamhet 2026–2028

Verksamhetsplanen är utformad som en rullande treårsplan med strategiska mål för en bestämd treårsperiod. Då många projekt sträcker sig över ett årsskifte är en mer långsiktig planering att föredra. Dessutom kräver vissa insatser, exempelvis gemensamma tillsynskampanjer, en god framförhållning så att länsstyrelserna har möjlighet att avsätta resurser.

År ett blir planen mer i detalj medan den år två och tre blir av ett grövre slag. Årlig uppdatering kommer att ske varför det alltid behöver finnas ett tillräckligt stort utrymme för nya insatser under år två och tre.

Planen innehåller fyra delar:

1. Handläggärstöd
2. Tillsynskampanj
3. Utvecklingsprojekt
4. Händelsestyrda projekt

Strategiska mål för perioden 2026–2028

1. Alla länsstyrelser deltar aktivt i Miljösamverkan Sverige. Vi har lätt att bemanna de olika rollerna. Genom att driva relevanta projekt blir det attraktivt att delta i projektgrupper och att sitta i styrgruppen.
2. Fler ska ha nytta av det material som tas fram i Miljösamverkan Sverige och det ska användas mer. Materialet ska vara relevant för den utveckling som sker på miljöområdet. Materialet ska vara vägledande för samtliga länsstyrelser.
3. Projektmetodiken i Miljösamverkan Sverige ska stödja länsstyrelserna i att se verksamhetsutövarens perspektiv. Metodiken ska bidra till ökad digitalisering, och bättre webbanpassning för att underlätta för användning av materialet.
4. Miljösamverkan Sverige ska ha en tydlig roll i relation till nya tillsyns- och prövningsuppdrag samt ny och ändrad lagstiftning. Miljösamverkan Sverige ska vara en aktör och medverkande i förändringsprocesser i svensk miljöförvaltning.

Handlägggarstöd

Tidigare beslutade projekt

Projekt från 2025 som fortsätter är

- Bedömning av om en ekonomisk säkerhet är tillräcklig i tillsynen
- Anmälan om ändring av miljöfarlig verksamhet
- Skogsbruksåtgärder i anslutning till Natura2000-områden

Nya beslutade projekt

Nedanstående projekt utgår från länsstyrelsernas, Naturvårdsverkets, Jordbruksverkets och Havs- och vattenmyndighetens gemensamma prioritering. De kommer att påbörjas under förutsättning att de kan bemannas.

- Samsyn om inventeringskrav vid nyetablering av miljöfarlig verksamhet
- Handlägggarstöd för inrättande av vattenskyddsområde
- Rutin för kontrollprogram
- Verktyg för att fastställa om avfallet är farligt avfall
- Tillsyn och prövning av elnätskoncessioner
- Starttillsyn – Ny tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet
- Nationell tillsynsvägledning för havsbaserad vindkraft

Tillsynskampanjer

Tidigare beslutad kampanj

- Nationell tillsynskampanj vattenuttag

Utvecklingsprojekt

-

Händelsestyrda projekt

-

Schematisk bild över projekten. Start och avslut för flera projekt är ännu inte bestämt. Detta är markerat genom mönster. I tabellen anges projekt som fortsätter från 2025 och de som påbörjas under 2026.

VT=vårtermin och HT=hösttermin.

	VT 2026	HT 2026	VT 2027	HT 2027	VT 2028	HT 2028
Handläggargröd						
Bedömning av om en ekonomisk säkerhet är tillräcklig inom tillsynen						
Anmälan om ändring av miljöfarlig verksamhet						
Skogsbruksåtgärder i anslutning till Natura2000-områden						
Samsyn om inventeringskrav vid nyetablering av miljöfarlig verksamhet						
Handläggargröd för inrättande av vattenskyddsområde						
Rutin för kontrollprogram						
Rutin för att fastställa om avfallet är farligt avfall						
Tillsyn och prövning av elnätskoncessioner						
Starttillsyn – Ny tillståndspliktig verksamhet						
Nationell tillsynsvägledning för havsbaserad vindkraft						
Tillsynskampanjer						
Nationell tillsynskampanj vattenuttag						

Projekt inom natur
Projekt inom miljöskydd
Projekt inom vatten
Projekt inom flera sakområden
Händelsestyrt projekt

Budget 2026–2028

	År 2026	År 2027	År 2028
Kostnader (tkr)			
Lön inkl OH projektledare	3600	3600	3600
Lön controller, administratör, kommunikatör, jurist	200	200	200
Resekostnader	200	200	200
Övriga verksamhetskostnader	100	100	100
 TOTALT Kostnader	 4100	 4100	 4100
Intäkter (tkr)			
Länsstyrelserna	3000	3000	3000
Naturvårdsverket	600	600	600
Jordbruksverket	100	100	100
Havs- och vattenmyndigheten	400	400	400
 TOTALT Intäkter	 4100	 4100	 4100

Översiktlig budget år 2026–2028 för Miljösamverkan Sverige.

Det finns en osäkerhet i finansieringen för kommande år vilket kan inverka på hur många projekt som kan genomföras.

Bemanningsplan

Verksamhetsledare

Ingela Höök, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Ordinarie projektledare

Ingela Höök, Länsstyrelsen i Västra Götalands län (100 %)

Kristina Höök Patriksson, Länsstyrelsen i Västra Götalands län (50 %)

Anna Lejon, Länsstyrelsen i Västerbottens län (100 %)

Sara Wahrby, Länsstyrelsen i Östergötlands län (50 %)

Kansli

Controllerstöd, administrativt stöd, kommunikationsstöd och juridiskt stöd vid
Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Styrgrupp

Gustav Enander, Länsstyrelsen i Jönköpings län (ordförande)

Gunnar Edlund, Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Inger Hansson, Länsstyrelsen i Blekinge län

Kristina Nyhlén, Länsstyrelsen i Östergötlands län

Maria Unell, Länsstyrelsen i Kronobergs län

Marina Wallén Mattsson, Länsstyrelsen i Jämtlands län

Eva Svensson, Naturvårdsverket

Teresia Persson, Jordbruksverket

Johan Stål, Havs- och vattenmyndigheten

Kontaktlänsråd

Daniel Gustafsson, Länsstyrelsen i Västernorrlands län

Inlämnade projektförslag till år 2026

Samsyn om inventeringskrav vid nyetablering av miljöfarlig verksamhet

Projektförslaget är inlämnat av Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Inom vilka områden är projektet aktuellt?

Miljöskydd, natur

Vilka delar av miljöbalken alternativt närliggande lagstiftning berörs?

6, 7 och 9 kap miljöbalken (miljöprövning av miljöfarlig verksamhet)

Kort bakgrund till förslaget

Inom Prövningsuppdraget har en fråga särskilt lyfts av verksamhetsutövare. De menar att det är oförutsägbart vilka utredningar i form av fågel-, naturvärdes- och fladdermusinventeringar som ska göras och vilken nivå på utredningar som krävs för att en ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet ska kunna prövas. Verksamhetsutövare menar att olika länsstyrelser begär olika mycket underlag och olika fördjupningar av samma utredning där förutsättningarna annars är lika och som alltså inte har med den specifika lokaliseringen att göra.

Det medför att de, innan de beställer till exempel en fågelutredning av något slag, behöver fråga varje länsstyrelse vad just den länsstyrelsen har för krav på detaljeringsnivå, hur lång tid som utredningen ska pågå med mera. Branschen efterfrågar därför tydligare vägledning från länsstyrelserna gemensamt om med vilken metodik och under hur lång tid en inventering till exempel ska genomföras för att bedömas vara tillräcklig för att ligga till grund för prövning. Det finns även exempel internt från länsstyrelserna hur de som jobbar med naturfrågor på ett icke miljöprövningsdelegationslän (icke MPD-län) och alltså bistår tillsynshandläggare vid samråd i det egna länet har en syn på vad som krävs i form av naturvärdesinventeringar och framför det vid samråd. När sedan ansökan lämnas in till MPD-länet har MPD ändå krävt kompletteringar för att de haft en annan syn på hur inventeringen ska göras.

Flest synpunkter har kommit från vindkraftsbranschen men samma synpunkter har även kommit från andra branscher som är i behov av mycket nyetableringar (tar orörd mark i anspråk). Biogasbranschen är ett exempel på en sådan bransch.

Verksamhetsutövarna efterfrågar mer samsyn mellan länen.

Från länsstyrelsernas sida säger man ofta att inventeringar ska göras enligt svensk standard. Den har dock flera nivåer och länsstyrelsernas kunskap om de olika nivåerna och vad de medför för kostnader, skillnader och mervärde behöver öka. Det går inte bara att beställa en naturvärdesinventering (NVI) enligt standard.

Mottagare av projektet

Projektet görs för att göra det med förutsägbart för verksamhetsutövare (förenkla för företag).

Alla länsstyrelser ska använda resultatet.

Det krävs bred delaktighet från många olika länsstyrelser, icke MPD-län och MPD-län, från norr till söder. Det kan finnas specifika frågor för norrlandsläna så kanske behövs delprojekt inom projektet för det.

Syfte med projektet

Idag är det oförutsägbart för företagen vilka undersökningar som faktiskt krävs för att en prövning av tillåtligheten ska kunna göras. Läna gör olika bedömningar av vilken nivå som krävs på själva inventeringen och dess detaljeringsnivå. Att det blir olika bedömningar av resultatet är en sak och så kommer det att vara men själva grunderna bör kunna vara desamma.

Projektet ska leda till att vi får en enhetlig och gemensam grundnivå för alla läna.

Projektet ska också leda till att länsstyrelser får mer kunskap om vad de olika inventeringarna enligt standarden för NVI betyder. Vid kontroll med erfarna naturhandläggare så saknas kunskap.

Med samsyn och ett mer likartat kravbehov blir prövningarna mer förutsebara för verksamhetsutövarna.

Mål för projektet

- En handbok eller liknande vägledningsmaterial för handläggare och MPD:er.
- En tydlig skrivning om länsstyrelsernas grundkrav som kan lämnas över i samband med samråd eller läggas ut på länsstyrelsernas hemsidor.
- En utbildning om standarden för NVI och vad de olika detaljnivåerna innebär och vad det är för skillnad. Det ska leda till att länsstyrelserna blir bättre på att tidigt i processen kunna precisera vad som krävs av företagen. Om vi misslyckas med detta kan det innebära att projekt fördröjs med år på grund av att man måste invänta nästa inventeringssäsong.
- Implementering av resultatet.
- Lansering på alla läna.

Aktiviteter

- Inventering av arbetssätt.
- Intervjuer med några branscher (vind, täkt och biogas med flera) där exempel kan inhämtas.
- Utbildning för länsstyrelserna om den nya standarden för NVI.
- Utbildning för konsulter om att det inte bara räcker att bifoga en inventering utan även att bedöma resultatet kopplat till det projekt men vill utföra.
- Eventuell workshop med personer från olika myndigheter, se nedan, för att avgränsa vägledningen. Enkät till kommuner om vilka frågor som främst behöver tydliggöras.

Samverkan

Samverkan med konsulter som utför inventeringar och kan förklara skillnader (jämför utbildning ovan).

IT-stöd

Nej

Typ av projekt

Handläggarsöd

Medverkan i projekt

Eventuellt, om det finns möjligheter.

Övrigt

Tips: Länsstyrelsen i Västra Götalands läns natur- och vattenavdelning har tagit fram en metodik som skulle kunna ingå som en grund i projektet.

Naturvårdsverket tillgängliggör standarder för naturvärdesinventeringar under två år, se [Naturvårdsverket tillgängliggör standarder för naturvärdesinventering](#)

Handläggarestöd för inrättande av vattenskyddsområde

Projektförslaget är inlämnat av Länsstyrelsen i Jönköpings län

Inom vilka områden är projektet aktuellt?

Vatten

Vilka delar av miljöbalken alternativt närliggande lagstiftning berörs?

7 kap. miljöbalken. Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken med mera.

Kort bakgrund till förslaget

Länsstyrelsegemensam beslutsmall för vattenskyddsområden. Syftet med projektet är att få länsstyrelsegemensamma beslut, i både format och formulering.

Länsstyrelsegemensam rutin för inrättande av vattenskyddsområden. Enhetlig handläggningsprocess och att besluten därmed blir enhetliga. Exempelvis: Vad behöver inkluderas och exkluderas i beslutet. Vad kan läggas i bilagor? Hur kan besluten ska bli mer lättöverskådliga? Rutin kring bland annat: sekretess, samrådsrets, kungörelse, registrering i VIC natur med mera.

Idén kommer ifrån att frågor har diskuterats med handläggare på andra länsstyrelser på nationella möten om vattenskyddsfrågor. Jurister på olika länsstyrelser säger olika saker och handläggare har också olika uppfattningar om vad som ska vara med i beslut för vattenskyddsområden. Havs- och vattenmyndighetens vägledning för vattenskyddsområden finns, men där saknas information om hur besluten ska utformas eller hur inrättande av vattenskyddsområde ska ske (rutin). Inga styrdokument finns.

Mottagare av projektet

Projektet görs för handläggare på länsstyrelserna.

Resultatet (handläggarestödet) ska användas av handläggare på länsstyrelserna och eventuellt kommuner som själva inrättar vattenskyddsområden.

Målgruppen ska involveras genom att handläggare och jurist med vattenskyddsfokus är med i projektet. Utkast av handläggarestödet skickas till referensgrupp för input innan handläggarestödet färdigställs. Målgruppen, handläggare, kan involveras under handläggarträffar för vattenskydd som sammankallas ett par gånger per år. Då kan frågan om både beslutsmall och rutin diskuteras under en workshop.

Syfte med projektet

Projektet kommer att underlätta för handläggare att handlägga vattenskyddsområden genom att göra rutiner och beslut enhetligt. Det kommer att bli lättare att lära upp nya handläggare i ett komplext ämne som pågår under en längre tid och kan vara svåröverskådligt. Projektet kommer att underlätta för konsulter genom ett mer enhetligt formkrav och bemötande från länsstyrelserna.

Projektet ska underlätta handläggningen av inrättande av vattenskyddsområden på länsstyrelserna. Projektet ska leda till ett mer enhetligt formkrav och bemötande från länsstyrelser, för sökande (VA-huvudman/kommun) och konsulter.

Projektet kommer att leda till effektivare prövning och mer enhetligt formulerade beslut och skyddsföreskrifter. Det kan antas bli lättare att genomföra tillsyn över skyddsföreskrifterna. Generella formuleringar i beslut och/eller skyddsföreskrifter, skulle underlätta vid tillsyn. Vad kan läggas i bilagor? (Ska alla bemötanden vara med i beslutet eller kan de finnas i bilaga?) Hur kan besluten bli kortare och mer lättlästa? Del av rutin: Informationsmöte med berörda, att sökande inte bara ska skicka ut underlag till berörda sakägare. Processschema för handläggning, från tidigt samråd till beslut.

Mål för projektet

Det avslutade projektet ska producera ett handläggarstöd i form av beslutsmall och rutin för handläggning med processschema för att syftet med projektet ska anses vara uppnått.

Aktiviteter

Samla in olika typer av beslut och olika rutiner från olika länsstyrelser. Skapa något nytt utifrån dessa som är enhetligt, genom att granska besluten och skapa en juridiskt korrekt beslutsmall som är länsstyrelsegemensam. Skapa en länsstyrelsegemensam rutin för handläggning av inrättande av vattenskyddsområden.

Samverkan

- Samverkan mellan handläggare från olika länsstyrelser
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kommuner som själva inrättar vattenskyddsområden (eller bara dela rutin och beslutsmall med kommuner efter projektet)

IT-stöd

Nej. Rutin och beslutsmall lägg ut på samarbetsytan.

Ja, om projektgruppen kommer fram till att beslutsmallen ska bli ett smart documents.

Typ av projekt

Handläggarstöd

Medverkan i projekt

Ja

Rutin för kontrollprogram

Projektförslaget är inlämnat av Länsstyrelsen i Kronobergs län

Inom vilka områden är projektet aktuellt?

Vatten med flera.

Vilka delar av miljöbalken alternativt närliggande lagstiftning berörs?

11 kap. miljöbalken, men säkerligen av vikt även för 9 kap. och naturskyddsärenden, bland annat 7 kap. Egentligen samtliga områden som berör kontrollprogram vid provning. Delvis berörs 26 kap. 19 § miljöbalken, men kontrollprogrammet som är vårt förslag berör framför allt villkor om kontrollprogram i tillståndsansökan, samt kontrollprogrammets utseende efteråt och hur man bör tänka.

Kort bakgrund till förslaget

Tanken är att beröra vilka villkor man kan ställa om kontrollprogram, vad som bör ingå i ett kontrollprogram, hur man kontrollerar och säkerställer att kontrollprogrammet är ändamålsenligt och att det går att tillsyna efteråt. Idén kommer egentligen bara från att handläggarna upplever svårigheter med hur man ska tänka vid kontrollprogram, såväl i villkorsförslag som efteråt. Det görs väldigt olika, och många olika typer av kontrollprogram inkommer där somliga bara preciserar villkoren och "att de ska följa dem", men inte konkret hur eller om det finns gränsvärde att efterleva.

Mottagare av projektet

Projektet görs för alla handläggare som kommer i kontakt med tillsyn och provning där kontrollprogram är aktuella. Resultatet är för samma personer, men ger oss också möjlighet att tydliggöra för verksamhetsutövare vad man kan förväntas behöva.

Syfte med projektet

För att säkerställa att villkorsefterlevnad är ändamålsenlig och att kontrollprogrammen får den utformning som krävs. Många frågor i domstol lämnas utan vidare specificering på detaljnivå, varför kontrollprogrammet kan vara en viktig punkt som kan avgöra om syftet med exempelvis villkor för miljön faktiskt får den effekt man kan förvänta sig. Med anledning av den osäkerhet som uppstår i samband med kontrollprogram skulle ett miljösamverkansprojekt som kan konkretisera och tydliggöra vad som krävs för kontrollprogram ge mer effektiv handläggning, att verksamheter inte menligt påverkar miljön mer än vad som fastställts i domstol som acceptabel påverkan, och i slutändan förkorta ledtider.

Mål för projektet

Projektet bör leverera en sammanställning av hur kontrollprogram bör se ut, vad de ska innefatta, och någon form av rutin för att säkerställa att någonting inte glöms bort eller blir undermåligt. Projektet producerar en bra vägledning för handläggare inom all typ av provning där kontrollprogram blir aktuellt. Eftersom kontrollprogram med stor sannolikhet inte kommer försvinna från domar så är det ett underlag som även kan vidareföras till nya handläggare och på så vis få en kontinuitet utan att den faller av vid exempelvis praxisförändring.

Aktiviteter

Framför allt handlar det om aktiviteter som att hämta in underlag, bedöma skäligen krav för kontrollprogram och liknande. I sluttampen vore det också lämpligt att presentera rutinen.

Samverkan

Sannolikt kan det behövas samverkan inom länsstyrelsen. För en rutin på kontrollprogram som inte riskerar onödigt strama åt för mycket kan det också vara aktuellt att stämma av med företag och näringsliv för att se om eventuella villkor på kontrollprogram och liknande går att utforma för att i någon symbios nå acceptans hos båda parter i så stor utsträckning som möjligt.

IT-stöd

Eventuellt nationella mallar, om kontrollprogram och villkor skulle vara lätt att inkorporera på ett bra sätt.

Typ av projekt

Handläggarsöd

Medverkan i projekt

Eventuellt, om det finns möjligheter.

Verktyg för att fastställa om avfallet är farligt avfall

Projektförslaget är inlämnat av Länsstyrelsen i Jönköpings län

Fullständigt projektnamn

Beräkningsverktyg för att fastställa om avfallet är farligt avfall. Rutiner och checklista för klassificering av massor med speglad ingång.

Inom vilka områden är projektet aktuellt?

Miljöskydd

Vilka delar av miljöbalken alternativt närliggande lagstiftning berörs?

Kommissionens tillkännagivande om teknisk vägledning om klassificering av avfall (2018/C 124/01) 2 kap. Avfallsförordningen samt bilaga 3.

Kort bakgrund till förslaget

Bedömning/beräkning/testning av hur man fastställer om ett avfall med speglad ingång är ett farligt avfall eller inte. Hur skiljer det sig åt mellan kategorier (massor, elavfall etc)? Eftersom klassificeringen rör allt avfall kan man tänka sig att man börjar med ett område, exempelvis hantering och klassificering av massor.

Mottagare av projektet

Främst tillsynsmyndigheter. Det finns förmodligen även behov av kunskap/beräkningsverktyg hos dem som ger upphov till avfall och dem som hanterar avfall.

Syfte med projektet

För att massor /avfall ska klassas rätt. Större möjligheter till en cirkulär användning av avfall. Avfallet klassas inte på rätt sätt idag vilket riskerar att sprida farliga ämnen, eller i onödan klassa avfall/massor som farligt avfall.

Mål för projektet

Stöd och ökad kunskap för att kunna klassa avfallet rätt. Rutiner, checklista, utbildning och/eller ett beräkningsverktyg. (Om projektet enbart handlar om klassificering av massor).

Aktiviteter

Om beräkningsverktyg för klassning av massor:

- Omvärldsbevakning – hur har man löst det i andra EU-länder?
- Undersöka om det finns lämpligt beräkningsverktyg för massor framtaget redan, till exempel hos konsulter.
- Undersöka kostnader för att ta fram eget verktyg alternativt upphandla.

Om beräkningsverktyg inte tas fram:

- Ta fram rutiner och checklista på tillvägagångssätt.
- Ta fram webbutbildning med steg-för-steg beskrivning utifrån faktiska case.

Samverkan

Länsstyrelserna, Naturvårdsverket, branschorganisationer.

IT-stöd

Beräkningsverktyg som grundar sig i den tekniska vägledningen nämnd ovan.

Typ av projekt

Handläggarsöd

Utvecklingsprojekt

Medverkan i projekt

Eventuellt, om det finns möjligheter.

Tillsyn och prövning av elnätskoncessioner

Projektförslaget är inlämnat av Länsstyrelsen i Västerbottens län

Inom vilka områden är projektet aktuellt?

Natur

Övrigt: Elnätskoncessioner ligger under samhällsbyggnadsnätverket, men hanteras på olika enheter på olika länsstyrelser.

Vilka delar av miljöbalken alternativt närliggande lagstiftning berörs?

Ellagen och förordning (2021:808) om nätkoncession.

7 kapitlet 11 och 16 §§ miljöbalken har ändrats (SFS 2024:421) och det finns undantag för dispensplikten för biotopskydd och strandskydd för ledningar med linjekoncession. Projektet skulle kunna utreda hur detta ska hanteras i handläggningen av ärenden. Se också <https://lagen.nu/prop/2023/24:88#S6>.

Samråd enligt 6 kapitlet miljöbalken genomförs på länsstyrelsen innan Energimarknadsinspektionen hanterar ansökan om tillstånd till nätkoncession enligt ellagen.

Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken kan genomföras för hela eller delar av ledningsprojektet, ibland genomförs 12:6 samråd för de delar som inte är prövade i tillståndet till nätkoncession.

Miljöbalken 24 kap. 5 § punkt 12.

Kort bakgrund till förslaget

I samhället drivs det på för att den gröna omställningen ska gå snabbt och i samband med detta förväntas utbyggnaden av elnätet öka betydligt. Utbyggnaden som förväntas ske framöver kommer efter en lång period med låg utbyggnadstakt. Länsstyrelserna har därför inte haft särskilt många ärenden kopplade till elnätskoncessioner vilket innebär att i dagsläget är erfarenheten av denna ärendetyp inte tillräckligt omfattande.

Organisatoriskt ligger elnätskoncessioner på olika avdelningar/enheter på olika länsstyrelser vilket innebär att hanteringen skiljer sig åt. Det är en utmaning att under dessa förhållanden skapa nationella, ensade arbetssätt och det finns utmaningar med att förtydliga vad ett tillstånd till nätkoncession innebär. Att utarbeta tydliga riktlinjer för vad som behöver hanteras innan tillstånden beslutas samt vad som är ändamålsenligt att hantera efter att det beslutats om tillstånd kan skapa en mer förutsägbar process. Detta bör synkas med nätägarnas egen process för nätutbyggnad för bästa möjliga resultat.

Mottagare av projektet

Materialet som arbetas fram ska fungera som stöd för länsstyrelsehandläggare men resultatet kommer även att kunna användas av nätägare, konsulter och Energimarknadsinspektionen.

Syfte med projektet

Projektet syftar till att klargöra vad som innefattas i tillstånd till elnätskoncessioner då exempelvis detaljprojektering sällan är genomförd när beslut om tillstånd fattas. Det är tydligt vad tillstånden omfattar och fördelningen av ansvar mellan

länsstyrelserna, som är ansvariga för 12:6 samråd och tillsyn av sådana beslut, och Energimarknadsinspektionen som beslutar om tillstånd för elnätskoncession samt är ansvarig tillsynsmyndighet för tillståndets villkor. Vad som prövas, inkluderas i tillstånd och vad som är lämpligt att hantera inom 12:6-samråd i ett senare skede bör klargöras.

Projektförslaget syftar alltså till att klargöra förhållandet mellan ellagen och miljöbalken för att

1. tydliggöra länsstyrelsens roll i tillståndsförfarandet som Energimarknadsinspektionen ansvarar för, samt
2. avgränsa länsstyrelsens tillsynsansvar efter att tillstånd har erhållits.

Mål för projektet

Projektet ska leverera en samlad överblick över lagstiftningen som styr länsstyrelsens arbete i förhållanden till den lagstiftning som styr Energimarknadsinspektionens arbete. Projektet ska vägleda om en ändamålsenlig hantering så att en dubbelprövning undviks samt förtydliga tillsynsansvaret mellan länsstyrelserna och Energimarknadsinspektionen.

När projektet är färdigt bör en hel del frågeställningar ha utretts och en form av handläggarstöd utformats som fungerar på alla länsstyrelser oavsett organisation, som dessutom leder till en rättssäker och effektiv process när elnätet ska byggas ut.

Aktiviteter

Utreda vilken lagstiftning som gäller, hur avgränsningen mellan miljöbalken och ellagen ser ut, samt den lagstiftning som kopplar an till dessa två lagstiftningar. Se över ansvarsfördelningen mellan Energimarknadsinspektionen och länsstyrelserna, erbjuda vägledning till länsstyrelsernas handläggare inom olika ärendetyper kring vad dessa ärenden innebär och hur länsstyrelserna får till en ändamålsenlig hantering.

Samverkan

Det finns behov av samverkan med Energimarknadsinspektionen, nätägarna samt Naturvårdsverket.

Typ av projekt

Handläggarstöd

Medverkan i projekt

Ja, eventuellt om det finns möjligheter.

Övrigt

På länsstyrelserna finns idag ett nätverk för elnätskoncessioner och en expertgrupp där det finns möjlighet till dialog och kunskapshöjande aktiviteter. För Energimarknadsinspektionen finns en etablerad samverkan mellan länsstyrelserna (i form av samarbete i Regeringsuppdraget *Kortare ledtider*) som kan användas eller anpassas till det behov som uppstår. Nätägare kan involveras genom dialog, enkät eller annat, också här finns det existerande samverkansformer genom Regeringsuppdraget *Kortare ledtider* som kan användas eller anpassas för detta projekt.

Starttillsyn – Ny tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

Projektförslaget är inlämnat av Naturvårdsverket

Inom vilka områden är projektet aktuellt?

Miljöskydd

Vilka delar av miljöbalken alternativt närliggande lagstiftning berörs?

9, 24 och 26 kap miljöbalken

Kort bakgrund till förslaget

Naturvårdsverket har fått tydliga signaler från länsstyrelserna om utmaningar i tillsynen av tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter som ryms under begreppet grön omställning. Exempel på verksamheter inom den gröna omställningen är tillverkning av batterier, batterikomponenter eller kablar, vindkraft, vätgasproduktion, biogas, bioraffinaderi, foodtech, textilåtervinning, avfallsåtervinning med flera.

Utmaningarna i tillsynen kan vara anläggningsspecifika men det finns också återkommande generella utmaningar, bland annat:

- Högt initialt tillsynsbehov och behov av att samordna tillsyn med andra delar inom tillsynsmyndigheten alternativt tillsyn som bedrivs hos andra myndigheter.
- Många av verksamhetsutövarna är nya aktörer med låg kunskap om miljöbalkens regler, egenkontroll och tillsyn. Vana att hantera olika typer av myndighetsbeslut och förelägganden kan saknas.
- Nylokalisering är vanligt varför bland annat masshantering och massåtervinning under anläggningsfasen kan vara en stor fråga.
- Risk- och säkerhet är en stor fråga i tillsynen av vissa branscher/verksamheter.
- Uppstartproblem och driftsstörningar kan vara vanliga vid nya ej beprövade tekniker.
- Vanligt att anmälan om ändring av verksamhet sker ofta.
- Provisoriska villkor är vanligt förekommande och tillsynsmyndigheten kan ha delegerats att fastställa vissa villkor.

Ett sätt för tillsynen att möta ovanstående problembild är att tidigt tänka till och ha en plan för hur tillsynen ska bedrivas under anläggningsfasen och de första 1–2 åren som verksamheten är i drift. Information till enskild i syfte att underlätta för denna att följa reglerna är en del i tillsynen, 26 kap 1 § miljöbalken, och särskilt när verksamheten är ny kan det var strategiskt att avsätta tid för det. Likaså finns det anledning att tillsammans med verksamhetsutövaren gå igenom vad som följer av tillståndets rättskraft, villkoren inklusive det allmänna villkoret och de åtaganden som verksamhetsutövaren har gjort under prövningen. Utöver tillståndet bör även andra relevanta bestämmelser som påverkar verksamheten vara identifierade i ett tidigt skede.

Mottagare av projektet

Tillsynare/inspektörer av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet vid länsstyrelse och kommun. Även om bakgrunden till förslaget är tillsyn av nya verksamheter inom den gröna omställningen kan det antas att handläggarstödet även är av generell nytta för att planera tillsyn på nystartad miljöfarlig verksamhet med tillstånd.

Syfte med projektet

Ett framtaget handläggarstöd för att planera och genomföra tillsyn de första 1–2 åren från det att ny verksamhet anläggs och startar har flera parallella syften:

- Att öka likvärdigheten i tillsynen nationellt.
- Att främja tillsyn som stödjer verksamhetsutövarnas regelefterlevnad.
- Att säkerställa att verksamhetsutövaren tidigt har/skaffar den kunskap och egenkontroll som krävs för att driva verksamheten.
- Att underlätta och effektivisera kommande löpande tillsyn.
- Att tillsynsmyndighet och verksamhetsutövare snabbare får en bild av om de gör olika tolkningar av de regler som verksamhetsutövaren har att följa.
- Att säkerställa att de åtaganden som verksamhetsutövaren godtagit under tillståndsprövningen genomförs.

Mål för projektet

Målet för projektet är att ta fram ett handläggarstöd för så kallad starttillsyn av ny verksamhet. Starttillsynen omfattar perioden från anläggande till drift 1–2 år framåt. Handläggarstödet kan med fördel utformas så att delar av det är i form av checklistor. Vidare bör handläggarstödet belysa lämplig tillsynsmetodik och hur tillsynen kan läggas upp i olika steg under perioden. Även om handläggarstödet bör ha fokus på att underlätta för en enskild att fullgöra sina skyldigheter bör även kontroll på eget initiativ belysas.

Aktiviteter

Konkreta aktiviteter att ingå i projektet:

- Inhämta goda exempel från länsstyrelserna på arbetssätt och erfarenheter vid tillsyn av nya verksamheter.
- Eventuellt bjuda handläggare in till en digital workshop på temat tillsyn av ny miljöfarlig verksamhet.
- Remittera förslaget till handläggarstöd till ett urval tillsynsmyndigheter.

Samverkan

En fördel om några kommuner ingår i en referensgrupp.

IT-stöd

Ej relevant.

Typ av projekt

Handläggarstöd

Medverkan i projekt

Ja

Nationell tillsynsvägledning för havsbaserad vindkraft

Projektförslaget är inlämnat av Länsstyrelsen i Hallands län

Inom vilka områden är projektet aktuellt?

Miljöskydd, natur, vatten

Vilka delar av miljöbalken alternativt närliggande lagstiftning berörs?

2 , 7, 9, 11, 26 kap. miljöbalken

Delvis genom lag (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon och förordning (1992:1226) om Sveriges ekonomiska zon. Enligt lag och förordning är länsstyrelsen egentligen inte tillsynsmyndighet, men genom olika regeringsbeslut har länsstyrelsen ändå fått tillsynsansvaret.

Kort bakgrund till förslaget

Havsbaserad vindkraft spelar en central roll i omställningen till förnybar energi och i Sveriges arbete för att nå klimatmålen. Den snabba utvecklingen av vindkraftsparker i både territorialhavet och den ekonomiska zonen innebär nya utmaningar för länsstyrelsernas tillsynsverksamhet.

I dagsläget saknas en nationell tillsynsvägledning, vilket kan leda till skillnader i hur länsstyrelserna utför tillsyn och bedömer efterlevnad av tillståndsvillkor. Detta kan i sin tur leda till rättsosäkerhet och ineffektivitet. Vindkraftsprojekt påverkar marina och kustnära miljöer på flera sätt, vilket kräver specialiserad kunskap och tydliga rutiner för att hantera frågor som rör biologisk mångfald, buller, och påverkan på fisk, fåglar och marina däggdjur. Den geografiska spridningen av projekt och skillnader i regionala förutsättningar gör att samordning mellan kustlänen är avgörande för en konsekvent tillsyn. Det saknas även en gemensam struktur för vad ett kontrollprogram bör omfatta.

Det finns även behov av en nationell strategi, och eventuellt även en databas för hur data från ett kontrollprogram ska hanteras och lagras. Det finns önskemål från såväl länsstyrelserna som andra myndigheter om att data och underlag från tillsynen ska vara tillgänglig för att öka kunskapen och så att den kan användas i forskning.

Initiativet till projektet kommer från det ökade behovet av samsyn och effektivitet i tillsynen för havsbaserad vindkraft. Detta har framkommit i dialog med länsstyrelsernas handläggare.

Styrdokument och direktiv som ligger till grund:

- Sveriges nationella energi- och klimatplan, som framhäver behovet av att öka produktionen av förnybar energi.
- EU:s strategier för förnybar energi och biologisk mångfald, som betonar vikten av hållbar planering och övervakning av marina miljöer.
- Miljöbalkens krav på tillsyn av verksamheter som kan påverka miljön och människors hälsa.

Mottagare av projektet

Projektet riktar sig i första hand till länsstyrelserna som har tillsynsansvar över havsbaserade vindkraftsparker i Sveriges territorialhav och ekonomiska zon. Tillsynsvägledningen ska användas av länsstyrelsernas handläggare för att säkerställa enhetlig och rättssäker tillsyn enligt gällande miljölagstiftning.

Målgruppen kan involveras genom exempelvis workshops och möten för att samla in synpunkter och behov inför framtagandet av vägledningen. Man hade även kunnat göra ett pilotprojekt där representanter från länsstyrelserna testar delar av vägledningen i praktiken. Det är också lämpligt att vägledningen presenteras för samtliga kustlän genom utbildningar och informationsinsatser, så att alla vet att den finns och hur den ska implementeras.

Syfte med projektet

Syftet med projektet är att utveckla en nationell tillsynsvägledning för havsbaserad vindkraft, som kan användas av samtliga kustlänsstyrelser för att säkerställa enhetlig, effektiv och rättssäker tillsyn.

Projektet ska

- Förbättra tillsynens kvalitet genom att skapa gemensamma riktlinjer och verktyg.
- Minska risken för miljöpåverkan genom att säkerställa att tillståndsvillkor och lagkrav följs på ett konsekvent sätt.
- Effektivisera tillsynsarbetet genom att tydliggöra processer och bedömningsgrunder.

Projektet bidrar också till att utveckla tillsynsverksamheten mellan länsstyrelserna, vilket i sin tur underlättar för företag och andra aktörer inom vindkraftsbranschen.

Mål för projektet

Projektet ska leverera

- En färdig nationell tillsynsvägledning som omfattar alla relevanta aspekter för tillsyn av havsbaserade vindkraftsparker.
- En nationell strategi för hur data från kontrollprogrammet ska hanteras och lagras.
 - Vid behov, och om det anses lämpligt, ska en databas tas fram där data kan lagras och eventuellt göras tillgänglig.
- Checklistor och andra praktiska verktyg som kan användas av länsstyrelsernas tillsynspersonal.
- Introduktionsseminarier för att stödja implementeringen av vägledningen.

När projektet avslutas ska länsstyrelserna ha tillgång till en vägledning som ger tydliga riktlinjer och stöd i arbetet med tillsyn.

Aktiviteter

1. Skapa en arbetsgrupp.
2. Genomföra en nulägesanalys av tillsynsverksamheten genom antingen en enkät eller genom intervjuer med handläggare i Skåne, Gotland och Kalmar (det är där det finns havsbaserade vindkraftsparker idag).
3. Anordna workshops med representanter från länsstyrelserna och eventuellt andra berörda myndigheter (som Naturvårdsverket, Havs- och

vattenmyndigheten och Totalförsvarets forskningsinstitut) för att samla in synpunkter och identifiera behov.

4. Ta fram den nationella tillsynsvägledningen.
5. Ta fram en nationell strategi för hur data från kontrollprogrammet ska hanteras och lagras.
6. Testa vägledningen i praktiken genom pilotprojekt vid utvalda länsstyrelser.
7. Genomföra informationsinsatser för länsstyrelsernas handläggare.
8. Genomföra en uppföljning av hur vägledningen används och vid behov revidera den.

Samverkan

Ja, det finns behov av samverkan. I första hand behöver kustlänsstyrelserna delta och samverka för att säkerställa att vägledningen möter deras behov och är praktiskt användbar. Även Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Totalförsvarets forskningsinstitut bör delta för att inkludera nationell expertis och nationella perspektiv. De är också vana vid att ta fram vägledningar av olika slag till länsstyrelserna. Även Sveriges lantbruksuniversitet, Lunds universitet och Naturhistoriska riksmuseet skulle kunna vara aktörer som är bra att få synpunkter och input från. Eventuellt bör även vindkraftsbranschen inkluderas för att få bättre insyn om praktiska utmaningar.

IT-stöd

Det finns behov av nationella tillsynsmallar och checklistor för att underlätta tillsynsarbetet och säkerställa att arbetet görs enhetligt. Det finns idag en samarbetsyta där vi kan lagra allt, om inte något även ska in i Platina.

Det finns även behov av någon form av digital kunskapsbank där mätdata kan lagras och eventuellt göras tillgänglig för forskare, andra myndigheter och bolagen.

Typ av projekt

Handläggarstöd

Medverkan i projekt

Ja

Övrigt

Länsstyrelsen i Hallands län kan genom det nationella samordningsuppdraget för havsbaserad vindkraft finansiera delar eller hela projektet.

**Miljösamverkan
Sverige**